

BİR KELİME OYUNUNU TASNİF DENEMESİ

TÜRK DİLİNDE PALİNDROMLAR

Hüseyin YILDIZ

Gazi Üniversitesi, Ankara

ÖZET

Palindromlar düzden ve tersten bakıldığında aynı şekilde okunur ve bir kelime, deyim, sayı ya da cümle olabilir. Ayrıca kelimeler arasındaki noktalama işaretleri ve boşlukların ayarlaması da genellikle uygundur. Her iki yönden de aynı okunma özelliği olan palindromlar bir kelime oyunu olmanın yanı sıra bir dil ürünü olarak da dikkati çeker ve oluşumu bakımından çeşitli alt başlıklara ayrılır. Türkçenin yanında diğer birçok dilden de örneklerin verildiği bu çalışmada palindromların, fonetik ve semantik hususlar da dikkate alınarak sınıflandırılması denenecektir.

ANAHTAR KELİMELER

palindrom, Türkçe, kelime oyunları, sınıflandırma

ABSTRACT

Palindromes are words with the property of reading the same in either direction. They can be in the form of a word, a phrase, a number or a sentence. Besides, the adjustment of punctuation and spaces between words are generally permitted. Their distinctive property of reading the same in either direction can be used in word games and also serve as language materials. They can be examined under various categories. In this article a set of palindromes in Turkish language are provided and a categorization in terms of phonetic and semantic aspects is provided.

KEY WORDS

palindrome, Turkish, word games, classification

1. GİRİŞ

Baş aşağı çevrildiğinde, bir aynadan yansıtıldığında ya da cam gibi saydam bir cisme yazılıp arkadan bakıldığında okunabilen palindromlar; dil için bir nevi kelime oyunu olarak da düşünülebilir. Bu yüzden de baştan veya sondan okunduğunda değeri değişmeyen sayı, kelime ya da cümlelere **palindrom** adı verilir. Sözcük, 17. yüzyılda Yunanca *palin* ('tekrar, yeniden') ve *drom* ('dönmek' Sanskritçe: *drámati*) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan *palíndromos* (Onions, 1978: 643) sözcüğünden gelir. Palindromlara örnek olarak "12321" sayısı, "21 Aralık 2002 günü saat akşam dokuzu on iki geçe (21.12.2002 21.12)" ifadesi, "küçük" kelimesi veya "Ey Edip Adana'da pide ye!" cümlesi gösterilebilir.

Ancak palindromik ifadelerin Japonca, Çince gibi işaretlere ve simgelere dayanan ya da Arapça gibi ünlülerin gösterilmediği dillerde bulunması oldukça zordur. Buna karşılık kelimeleri yazılırken harfleri birleştirilmeyen veya bulunduğu konuma göre değişmeyen Latin, Kiril gibi alfabelere sahip dillerde, bu özellik biraz daha kolay fark edilebilir. Yine de çalışmamızın ilerisinde görüleceği üzere Japonca, Çince gibi dillerde de palindrom örneklerine rastlanmaktadır.

Türkçe ya da yabancı dildeki ansiklopedilerde "palindrom" kelimesi hakkında ayrıntılı bilgi pek yoktur. Bu bilgiler çoğu zaman bir paragrafı geçmemekte ve âdeta birbirinin tekrarı olmaktadır. Örnek verecek olursak Türkçe bir ansiklopedi olan Meydan Larousse'ta palindrom kelimesi için "**palindromos**" maddesi altında yalnızca "(yun. *palin*, yeniden ve *dromos*, seyir'den). Soldan sağa veya sağdan sola okunduğunda anlamı değişmeyen mısraya denir. (Mesela, *Anastas mum [kabak] satsana.*) [L]" (ML, 1969: 830) bilgisi verilmektedir. Yabancı bir kaynak olan Encyclopedia Americana'da da palindrom kelimesi hakkında "palindrome" maddesinde biraz daha uzun üç kısa paragraflık bilgi verilmekte olup "Otto", "1881", "Madam, I'm Adam", "Able was I ere I saw Elba" örnekleri gösterilmekte ve yandaki kutucukta yer alan Latince palindroma değinilmektedir (EA, 2004:313).

S A T O R
A R E P O
T E N E T
O P E R A
R O T A S

Palindrom için tarihî örnekler olarak; Hristiyanlığa göre şeytanın Aziz Martin'e söylediği söz olan "signa te, signa, temere me tangis et angis / roma tibi subito motibus ibit amor"; Yunanca dinî öğütler olan "nipson anomemata me monan opsin" ve "nomon o kionos ekhe son oikonomon" ve yandaki, "Ekinci Arepo yorulmadan çalışır" anlamına gelen "Sator Arepo tenet opera rotas." cümlelerini görmekteyiz.

Çeşitli kaynaklarda, palindromik kelime ve cümlelerin Alman yazarı **Johann Wolfgang von Goethe** (1749-1832) ile Alman düşünürü **Arthur Schopenhauer** (1788-1860) tarafından bulunduğu ya da yapıldığı; İngilizce palindromların yanlışlıkla gülmececi **James Thurber**'e (1894-1961) mal edildiği,

ancak **Leigh Mercer** adlı Londralı bir bilmece ustasının bu alanda öncü olduğu ifade edilmektedir (Alsaç, 1992: 39).

Müzikte de rastladığımız palindromlara örnek olarak **Mozart**'ın *Spiegelkanon*'u, **Paul Wetzger**'in *Zwei Musikalische Scherze*'si verilmektedir. **Salamandrina E.N.**'nin *Tabula Rasa* albümünden bir şarkıda Latince olarak geçen “**İn girum imus nocte et consumimur igni**” ifadesi de bir palindromdur [db].

Ayrıca astronomik bir bilgi olarak Merkür ve Mars'ın Güneşin etrafını dolanma sürelerinin de palindrom olduğu bilinmekteymiş: Merkür'ün 88, Mars'ın 686 gün [db].

Palindromların fotoğraf sanatında uygulamasına aşağıdaki üç örnek gösterilebilir [pd]:

Konuyla ilgili olarak M. Gardner'in *The Ambidextrous Universe* (Çift Yüzlü Evren) adlı kitabı bulunmakta ve ABD'li yazar Dimitri Borgman'ın çeşitli dillerdeki palindromları derlediği bilinmektedir (Alsaç, 1992: 46). Alsaç'ın kitabında da Orhan Tarkan'ın (1942) bulunduğu dönüşüklerden bahsedilmektedir (Alsaç, 1992: 52).

Türkçede palindromlarla ilgili yalnızca **Üstün Alsaç**'ın “*Anastas Mum Satsana: Anagramlar, Palindromlar ile Başka Dil ve Sözcük Oyunları Üstüne Denemeler*” adlı kitabı bulunmaktadır. Bununla birlikte ne yazık ki palindromlarla ilgili tam bir tasnif denemesi ya da bir çeşitlendirme yapılmış değildir.

Çağdaş Türk lehçelerinden Azeri Türkçesindeki *Ey babək kəbab ye, Ah Abas sabaha, Bizə tut əzib, Kələk ara kələk, Al mum mumla, Matam atam mata matam* [at] ve Tatar Türkçesindeki *Ata kadak ata* [wk] örnekleri de Türk yazı dillerindeki örnekler arasında gösterilebilir.

Konuyla ilgili olarak internet arama motorlarına “**palindrom, palindrome, palindromes, palendrom, dönüşük kelime**” gibi ifadeler yazıldığında, karşımıza iki yüz binden fazla sayfa çıkmaktadır. Bunlar arasında oldukça ilginç bilgilere de rastlanmaktadır. Mesela 1881'de doğan **Sydney Yendys**'in isminin ve doğum yılının bir palindrom olduğunu keşfetmesinden sonra hayatının geri kalanını palindromik cümlelerden oluşmuş bir roman yazmaya harcadığını; hayattaki ilk sözleri “**dad-dad-dad-dad**” olan “**Sydney Yendys**”in ömrünün son otuz üç senesini verdiği romanının bitiminde, arkadaşlarını

romanı göstermek için çağırıldığını ve romanda görülen telafisi imkansız bir hatadan ötürü romanı yakıp intihar ettiğini [zs] bu ilginç bilgilerden biri olarak gösterebiliriz.

2. DİL BAKIMINDAN PALİNDROMLAR

Dil bakımından palindromları kısaca “o dile ait alfabede bulunan harf ve rakamların oluşturduğu palindromlar” şeklinde tarif edebiliriz. Kelimenin ya da sayının tersten okunması esas olan palindromlarda, sayılar kelimelere göre daha zayıf kalmaktadır. Çünkü bir dilde sayıları karşılamak için yalnızca 10 rakam kullanılırken, kelimeler için genellikle 25-30 civarında harf bulunmaktadır. Ayrıca rakamlar, harflere kıyasla daha ender olarak ayrı yazılırlar. Oysa harfler bir kelime ya da cümle şeklindeki palindrom örneğini rakamlara göre daha kolay oluşturabilmektedir. Sayıların aşağı yukarı pek çok dilde aynı rakamlarla karşılandığı da dikkate alınır; dillere ait palindromlar arasındaki farkın harf esaslarda olduğu anlaşılacaktır. Bu sebeplerden ötürü, bu iki tür palindromu birbirinden ayırmak gerekmektedir. Buna bağlı olarak da “dil bakımından palindromlar”; “**rakamla ilgili palindromlar**” ve “**harfle ilgili palindromlar**” olmak üzere iki başlıkta incelemek daha doğru olacaktır.

Dünyanın eski dillerinden biri olan Türkçede de diğer birçok dilde olduğu gibi çeşitli palindromlar bulunmaktadır. Bu nedenle Türkçeden ve diğer dillerden örnekler verilirken yapacağımız tasnifte de harfe dayalı hece, kelime, birden fazla kelime veya cümle şeklindeki palindromlar seçilecektir.

Anlam bakımından ise Türkçeye ait birçok palindromun anlamlı olup olmadığı Türkçe bilen herkesçe kolaylıkla fark edilebilir. Ne var ki diğer dillerdeki palindromlar; ancak o dilleri bilen birilerinin dikkatiyle anlamlandırılabilir. Bu yüzden anlam bakımından Türkçe palindromları ele alırken yabancı dillerden örnek vermeyi pek tercih etmedik. Ancak diğer maddelerdeki yabancı dile ait palindrom örneklerinden anlamlı olanları, o dile hâkim okuyucular kolaylıkla fark edebilecektir. Hecelerin de hemen her dilde benzer; hatta aynı olabileceğini düşünürsek yabancı dilden ayırt edici örneklerimiz çoğunlukla kelime, birden fazla kelime ve cümle şeklinde olacaktır.

Çeşitli Dillerden Palindrom Örnekleri [wk]

- Almanca: "Ein Neger mit Gazelle zagt im Regen nie" (Bir zenciyle bir ceylan hiçbir zaman yağmurdan ürkmmez.)
- Azerbaycan Türkçesi: Ey babək, kəbab ye.
- Bengal Dili: রমাকান্ত কামার (Romakanto Kamar) ve সুবল লাল বসু (Subol Lal Bosu) – iki isim.
- Brezilya Portekizcesi: Socorram-me, subi no onibus em Marrocos (Bana yardım et, Fas'a bir otobüs tuttum.)

• **Bulgarca:** **Аз обичам мач и боза** (*Az obicham mach i boza*; Futbolu ve içkiyi severim”¹, **Насила закараха свинете ни в Сахара!** - каза Лисан; (*Nasila zakaraha svinete ni v sahara!* - *kaza Lisan* "Lisan, domuzlarımızı Sahara'ya götürdüler, dedi.).

• **Cekçe:** "**Jelenovi pivo nelej**" (Bir geyik için bira akmaz).

• **Cince:** 上海自來水來自海上 (Shànghǎi zì lái shuǐ lái zì hǎi shàng, “Şanghai’nin çeşme suyu denizden gelir.”) **Kanton Çincesi:** 上水居民居水上 ; (seung⁵ seui² geui¹ man⁴ geui¹ seui² seung⁵, “Şeng Şui valileri suyun üstünde yaşar”)

• **Danca:** "**Tre negre med fane, en af dem er genert**" (Bir bayrakla üç zenci, onların biri utangaç.)

• **Esperanto:** "**Ora trovo: vortaro**" (Altın bir buluş: bir sözlük)

• **Farsça:**

• شو همره بلبل بلب هر مهوش

• شکر بترازوی وزارت برکش

• گرگ, دود, نان, داماد

• **Fince:** "**Innostunut sonni**" (heyecanlı bir polis), "**Saippuakivikauppias**" (kül suyu satıcısı).

• **Fransızca:** "**Esoppe reste ici et se repose**" (Esop orada kalır ve dinlenir.), "**Elu par cette crapule**" (Bu alçaklar tarafından seçildi.)

• **Gal Dili:** "**Lladd dafad ddall**" (Kör kuzuyu kes.)

• **Hollandaca:** "**Nelli plaatst op 'n parterretrap 'n pot staalpillen**" (Nelli yerler, alt katlarda güç ilacı doludur.)

• **İbranice:** (פרשן ונשרפ; רעבתנן שבדבש ונתבער ונשרפ; *PRShW R`BTN ShBDBSh NTB`R WNShRP – parasnu ra`avtan sheba'dvash nitba'er venisraf*, “Yanan balda olan doymamışlığı açıkladık.”)

• **İspanyolca:** "**Dábale arroz a la zorra el abad**" (Bir başrahip huysuz kadına pirinç veriyordu.), "**Anita lava la tina**" (Anita küveti temizler.)

• **İsveççe:** ""**Ni talar bra Latin**" (Latinceyi iyi konuşuyorsun.), "**Bor edra gråvita fat i vår garderob?**" (Gri beyaz plaketlerin bizim gardrobda duruyor mu?)

• **İtalyanca:** "**Autore, ero tua**" (Yazar, ben seninki gibiyim.)

• **Japonca:** しんぶんし (*shi-n-bu-n-shi*, “gazete kağıdı”).

• **Latince:** "**Sum summus mus**" (Ben en küçük fareyim.), "**Si nummi immunis**" (Eğer paran varsa, özgür olacaksın.)

• **Lehçe:** "**Może jutro ta dama da tortu jeżom**" (Belki, yarın bu bayan bir kirpi pastası yapacak.)

• **Litvanyaca:** "**Sédėk užu kėdės**" (Sandalyenin arkasında otur.)

• **Macarca:** "**Kis erek mentén, láp sík ólén odavan a bánya rabja: jaj, Baranyában a vadon élő Kis Pálnét nem keresik!**" (Along the small streams and in the flat lap of the moorland gone the prisoner of the mine: oh, nobody looks for Ms. Kis Pál who lived in the woods of Baranya.)

• **Norveççe:** "**Agnes i senga**" (Agnes yataktadır.)

¹ “ch” harfi Bulgarca’da tek sesi karşılamaktadır: (che: Ч)

- **Romence:** "Aerisirea" (Havalandırma)
- **Rusça:** "Он дивен, палиндром: и ни морд, ни лап не видно" (*On diven, palindrom: i ni mord, ni lap ne vidno*; Şahane bir palindrom: ve hiçbirinin burnu, hiçbirinin pençesi görünmez.)
- **Tatar Türkçesi:** "Ata kadak ata" (Baba bir çivi at.)
- **Türkiye Türkçesi:** "Anastas kazak satsana".

2. 1. RAKAMLARLA İLGİLİ PALİNDROMLAR

Rakamların dizilişinin oluşturduğu palindromlardır. Rakamların diziliş sırasına ve gruplanışına göre iki alt başlıkta incelenebilir.

2. 1. 1. RAKAMLARIN DİZİLİŞİNE GÖRE PALİNDROMLAR

Rakamları tersten ve sırayla okuduğumuzda aynı değeri veren sayıların oluşturduğu palindromlardır. "425101524" sayısının sırayla düzden ($4 \rightarrow 2 \rightarrow 5 \rightarrow 1 \rightarrow 0 \rightarrow 1 \rightarrow 5 \rightarrow 2 \rightarrow 4$) ve tersten ($4 \leftarrow 2 \leftarrow 5 \leftarrow 1 \leftarrow 0 \leftarrow 1 \leftarrow 5 \leftarrow 2 \leftarrow 4$) okunduğunda yine aynı sayıyı karşılaması bu duruma örnektir. Konuyla ilgili sayısız örnek verilebilir:

77, 121, 4225, 86368, 597795, 26633662, 10000001, 86952225968...

2. 1. 2. RAKAMLARIN GRUPLANIŞINA GÖRE PALİNDROMLAR

En az iki rakamın gruplaşması yoluyla oluşan palindromlardır. Söz gelimi "123412341234" sayısında "1234" rakam grubu sırayla düzden ($1234 \rightarrow 1234 \rightarrow 1234$) ve tersten ($1234 \leftarrow 1234 \leftarrow 1234$) tekrarlanarak bir palindrom oluşturmuştur. Aynı şekilde "567805678" sayısında da "5678" rakam grubu "0" rakamından önce ve sonra gelerek bir palindrom meydana getirmiştir. Konuyla ilgili pek çok örnek gösterilebilir:

4545, 900900, 27527, 4440444, 10000100001, 2400240024, 25871112587...

2. 2. HARFLE İLGİLİ PALİNDROMLAR

Tersten ve sırayla okunduğunda aynı anlamı veren kelimeyi oluşturan harflerin meydana getirdiği palindromlardır. Örnek olarak *ala* ve *kayak* kelimelerini ele alırsak; tersinin de "a→l→a" / "a←l←a" ve "k→a→y→a→k" / "k←a←y←a←k" olduğunu görürüz.

Dil palindromları ana çizgileriyle ses, hece ve kelime temelli olarak üç gruba ayrılabilir.

2. 2. 1. SES ESASINA DAYANAN PALİNDROMLAR

Ses temelli palindromlar; bir hece, kelime ya da cümlenin tersten de aynı sesleri karşılayacak şekilde oluşmasını ifade eder.

Hecelerin her dilde ünlü temelli olduğu bir gerçektir. Ancak, tek ünlüden oluşan heceler, sadece şekil yönünden bir palindrom oluşturabilir. Bu konu da “görünüm bakımından dil palindromları”nda ele alınacaktır. Ses esaslı palindromlar, 5 alt başlıkta incelenir.

2. 2. 1. 1. YALNIZCA BİR HECEDEDEN OLUŞAN SES ESASLI PALİNDROMLAR

Hece şeklinde oluşan ses esaslı palindromlar için ya tek sestem oluşması ya da başında ve sonunda bir ünsüz olmak şartıyla (ünsüz-ünlü-ünsüz) en az üç sesin bulunması gerekir. Mesela “tet” hecesi düzden “t→e→t (tet)” ve tersten “t←e←t (tet)” aynı ifadeyi karşımıza çıkarmaktadır. Halbuki “ser” hecesinde aynı durum görülmez. Çünkü düzden s→e→r (ser) tersten s←e←r (res) okunmaktadır.

Tek heceli kelimelere sahip dillerde, bu tip palindromların zaman zaman anlam veya işlev ifade ettiği de görülmektedir. Mesela İngilizcede geçmiş zaman belirten *did*, Rusçada soru bildiren *kak* ve Türkçedeki *yay*, *şiş*, *tat*, *ses*, *mum* gibi kelimeler bu türden palindromlardır. Ancak şu da var ki bir dilde bir anlam ifade etmeyen bir hece bir başka dilde anlamlı ve işlevli bir şekilde bulunabilir. Bu yüzden *bab*, *beb*, *bib*, *bib*, *bob*, *böb*, *bub*, *büb*, *cac*, *cec*, *cic*, *cic*, *coc*, *cöc*, *cuc*, *cüc*, *çaç*, *çeç*, *çiç*, *çiç*, *çoç*, *çöç*, *çuç*, *çüç*, *dad*, *ded*, *did*, *did*, *dod*, *död*, *dud*, *düd*, *faf*, *fef*... türünden palindromlar bir dilde olmasa da bir başka dilde ses esaslı tek heceli palindromlara örnek olabilir.

2. 2. 1. 2. YALNIZCA BİR KELİMEDEN OLUŞAN SES ESASLI PALİNDROMLAR

Çoğu zaman en az iki heceden, bazen tek heceden ve nadiren de tek sestem oluşan; kendi başına bir anlamı olan ya da cümle içinde kullanıldığında anlam kazanan palindromlardır.

İngilizcedeki “a (bir)” ve “I (ben)”; Rusça “и (ve, ile)” ve “y (yanında)”; İtalyanca “o (veya, yahut)” ve “e (hem, ve)” kelimeleri veya Türkçe “o” zamiri tek sestem oluşan palindromlara örnektir.

Tek heceli kelimeler eğer tek sestem oluşmuyorsa, palindrom olabilmek için en az iki sese daha ihtiyaç duyar; bir başka deyişle yalnızca iki sestem bir palindrom oluşturulamaz. Tek heceli bir palindromun ihtiyaç duyduğu üç ses ise sırayla “ünsüz-ünlü-ünsüz” şeklinde olmalıdır. Bu kurala uygun olarak Türkçedeki “**bab, hah, kak, kek, lâl, mim, mum, nan, nun, ses, sis, sos, sus, şaş, şeş, şiş, tat, tut, vav, yay**” veya İng.deki “**gag, did, bob, pup**” kelimelerini örnek gösterebiliriz.

Oldukça sık rastladığımız; tek heceden oluşmayan, kelime biçimindeki palindromlar ise genellikle tek başlarına bazen de çekim ekleri olarak oluşurlar. Sözelimi Türkçedeki “**ada, aka, ala, ama, ara, efe, ege, eğe, epope, ısı, iri, iyi, kabak, kaçak, kavak, Kazak, kazak, kelek, kılıççılık, kılık, Kınık, kısık, kulluk, Kumuk, küçük, küllük, külük, kütük, madam, makam, Nazan, Nalan, neden, niçin, oto,**

radar, sülüs, Talat, teğet, üşü, verev, yapay, yatay” kelimeleri çekim ekine ihtiyaç duymadan oluşmuş palindromlardır. Bunlar arasında “*Kazak, Kınık, Kumuk*” gibi Türk boy adları ya da “*Talat, Nazan, Nalan*” gibi kişi adlarının da olması dikkat çekicidir.

Aslında yalnızken palindrom olmadığı halde aldığı çekim ekleriyle bir palindrom oluşturan kullanımlara örnek olarak “**adada, ağıllığa, alışıla, almamla, anısına, ata, elle, enine, eşe, ete, eve, inişini, ipi, işi, iti, itti, izinizi, kassak, kessek, umudumu, unu, ununu, ününü, üssü, üşütüşü, üzümümüzü...**” kelimelerini verebiliriz. “**Aral**’lara, **Adana**’da, **Erel**’lere, **Şumnu**’nunmuş, **Nur**’un, **Nuh**’un, **Mete**’m, **Enis**’ine, **Adnan**’da...” örnekleri ise özel isimlere gelen çekim ekleriyle oluşmuş palindromlardır:

Yalnızca bir kelimededen oluşan ses esaslı palindrom örneklerine yabancı dillerde de rastlanmaktadır.

Abba. (Alm.)

Aha. (Alm.)

Anna. (Alm.)

Bob. (Alm.)

Bub. (Alm.)

Dienstmannamtsneid. (Alm.)

Egge. (Alm.)

Elle. (Alm.)

Gag. (Alm.)

Gnubelebung. (Alm.)

Gnudung. (Alm.)

Gnutotung. (Alm.)

Grassarg. (Alm.)

Hannah. (Alm.)

Kayak. (İng.)

Lagerregal. (Alm.)

Lagertonnenotregal. (Alm.)

Level. (Alm.)

Maetressenhuhnesserteam. (Alm.)

Malayalam. (İng.)

Maoam. (Alm.)

Marktkram. (Alm.)

Neben. (Alm.)

Neffen. (Alm.)

Nenen. (Alm.)

Otto. (Alm.)

Pop. (Alm.)

Radar. (Alm.)

Rar. (Alm.)

Regallager. (Alm.)

Regelbasisableger. (Alm.)

Reitstier. (Alm.)

Reittier. (Alm.)

Relieffpfeiler. (Alm.)

Renner. (Alm.)

Rentner. (Alm.)

Retsinakanister. (Alm.)

Retter. (Alm.)

Rotor. (Alm.)

Solutomaattimittaamotulos. (Fin.)

Stets. (Alm.)

Egologe (Alm.)

Eigrogorgie (Alm.)

Acca (İta.)

Deified (İng.)

Noon (İng.)

Redivider (İng.)

Tattarrattat (İng.)

Malam (Lat.)

Sitis (Lat.)

Mutatum (Lat.)
rotator (Lat.)
simillimis (Lat.)
eme (Lat.)
ibi (Lat.)
non (Lat.)
oro (Lat.)
seges (Lat.)

tenet (Lat.)
tahat (Slvk.)
Suolatalous (Fin.)
Saippuakauppias (Fin.)
Saippuakivikauppias (Fin.)
Saippuakalasalakauppias (Fin.)
Solutomaattimittaamotulos (Fin.)

Ayrıca “*Otto, Hannah, Anna*” gibi kişi isimleri de yabancı dildeki kişi ismi şeklindeki palindromlara örnektir.

2. 2. 1. 3. BİRDEN FAZLA KELİMEDEN OLUŞAN SES ESASLI PALİNDROMLAR

Tek başına kullanıldığında değil bir başka kelimenin yardımıyla oluşturulan; fakat cümle özelliği taşımayan palindromlardır.

Türkçe örnekler:

<i>ana vana</i>	<i>adamıma da</i>	<i>inişini binişini</i>
<i>esir ise</i>	<i>adi vida</i>	<i>araba bara</i>
<i>en içine</i>	<i>adaşa da</i>	<i>Nihat’a tahin</i>
<i>Adana da</i>	<i>ne dededen</i>	<i>Milas’ı Salim</i>
<i>kare merak</i>	<i>namus uman</i>	<i>Elif’e file...</i>
<i>Adnan da</i>	<i>yeşilli şey</i>	

Yabancı dillerden örnekler:

<i>avid diva (İng.)</i>	<i>Nette ketten (Alm.)</i>
<i>avon nova (İng.)</i>	<i>Rahels Lehar (Alm.)</i>
<i>dr acetate card (İng.)</i>	<i>Satira Caritas (Lat.)</i>
<i>Euere Reue (Alm.)</i>	<i>Sum imus (Lat.)</i>
<i>Euere Idee: Die Reue (Alm.)</i>	<i>Aattu Tivaa vituttaa (Fin.)</i>
<i>Gold log (Alm.)</i>	<i>Retki dikter (Fin.)</i>
<i>Horror roh (Alm.)</i>	<i>Atte ulos oluetta (Fin.)</i>

2. 2. 1. 4. YALNIZCA BİR CÜMLEDEN OLUŞAN SES ESASLI PALİNDROMLAR

Tersten okunduğunda da aynı olan ve dilbilgisi bakımından bir cümle özelliği taşıyan bu tür palindromlar iki ana başlık altında incelenebilir:

2. 2. 1. 4. 1. ANLAMINA GÖRE

Bir palindrom oluşurken şekiller, rakamlar ya da harfler kullanılır. Ancak şekillerde ya da rakamlarda bunun anlamlı olması gerektiği pek düşünülmez. Buna karşılık harflerle oluşturulan palindromlarda, palindromun ait olduğu dili bilen birinin o palindromun anlamını bilmesi beklenir. Buna bağlı olarak palindromları anlam bakımından ele alırken yalnızca harfe dayalı, bir başka deyişle dille ilgili palindromları kullanacağız.

2. 2. 1. 4. 1. 1. Anlamlı Palindromlar

Anlamlı bir cümle olup tersten de aynı şekilde okunabilen palindromlardır. Bu tür palindromların ait olduğu dilin anlam bilgisine ve dilbilgisine uygun olması gerekir.

Aslan Ali ile Veli ilan alsa.

At sahibi gibi hasta.

Koç, nerede Arap para eder en çok?

Mağara daha dar ağam.

Anastas mum satsana.

Kalas yok, kütük koy salak.

Rulo yap, küçük pay olur.

O zaman al tak, katlanamaz o.

2. 2. 1. 4. 1. 2. Anlamsız Palindromlar

Bir dile ait kelimelerin bir araya gelerek, tersten de aynı şekilde okunabildiği, ancak anlambilgisi ve dilbilgisi bakımından anlamlı bir cümle özelliği taşımayan ifadelerdir.

Ağa deli naz onuru, turun ozan ile dağa.

Allı kabile, telif akılla.

Jale kin yok asla! Nalan alsa koy nikelaj.

Eli sakat acara raf, far araca takas ile.

Tercüman yakalasana bana salak, aynam ücret.

Ter zahire çıksa, katar ata kaskı çeri hazret.

Menemen yemek, el adada leke, mey ne menem?

Kayaya pay ayarı, salla sıraya yapay ayak.

2. 2. 1. 4. 2. YAPILIŞINA GÖRE

Anlamına göre palindromlardan daha önce bahsetmiştik. Mesela “*Zam arayana yaramaz.*” veya “*Nuri Bey’e bir un.*” gibi cümleler anlamlı; “*Ter zahire çıksa, katar ata kaskı çeri hazret.*” veya “*Zira bana sarı, sana sıra bariz.*” gibi cümleler ise anlamsız palindromlardır.

Yapılışına göre palindromlar ise ikiye ayrılır. Bunlardan ilki “Birebir Eşleştirmeli Palindromlar”, diğeri ise “Eklemeli Palindromlar”dır.

2. 2. 1. 4. 2. 1. Birebir Eşleştirmeli Palindromlar

Her kelimenin tersi de anlamlı olan cümlelerin oluşturduğu palindromlardır. Bu tür cümlelerde palindromlar, cümlenin ortasındaki bir ya da iki kelimenin tersleri düşünülerek oluşturulur. “Ey Edip Adana’da pide ye.” cümlesini ele alırsak; kelimeleri “ey → ye” ve “edip → pide” şeklinde eşleştirebiliriz. Ortadaki “Adana’da” kelimesi ise kendi başına bir palindromdur. Buna bağlı olarak “kitap → patik, yem → mey, su → us, para → arap” gibi eşleştirmelerin palindromik cümle oluşturmada son derece faydalı olacağını söyleyebiliriz.

Türkçede Birebir Eşleştirmeli Palindromlar:

Anastas kabak satsana.

Anastas mum satsana.

Anastas rulo iyi olur, satsana.

Elini aç aça inile.

Kalas tut salak.

Kalas yok kütük koy salak.

Neden ama neden?

Pay ederek iki kerede yap.

Rulo arap eli ile para olur.

Rulo işi en iyi, ne işi olur?

Rulo küçük küçük olur.

Rulo yap, küçük pay olur.

Şok Adana’ m yapay manada koş.

Takas çok ama koç sakat.

Yabancı Dillerde Birebir Eşleştirmeli Palindromlar:

Camus sees sumac. (İng.)

Dennis sinned. (İng.)

Devil lived. (İng.)

Draw ward. (Íng.)
Emordnilap palindrome. (Íng.)
Rats live on no evil star. (Íng.)
Reflog a golfer. (Íng.)
Evil yam strap parts may live. (Íng.)
Swen, on gnus, sung no news. (Íng.)
God saw I was dog. (Íng.)
He spots stops, eh? (Íng.)
Nam? Raw war man. (Íng.)
No evil shahs live on. (Íng.)
Sore was I ere I saw Eros. (Íng.)
Step on no pets. (Íng.)
Straw warts. (Íng.)
Deliver no evil, live on reviled. (Íng.)
Eman sees name. (Íng.)
Ein leder gurt trug Redel nie. (Alm.)
Alle necken Ella. (Alm.)
Eher neben Rehe. (Alm.)
Ein Esel lese nie. (Alm.)
Ein Golf flog nie. (Alm.)
Ave, Eva. (Alm.)
Ein Eheleben stets, Nebelehe nie. (Alm.)
Knuts stunk. (Alm.)
Lieb nie mit Tim ein Beil. (Alm.)
Mit Tim. (Alm.)
Rahel Lehar. (Alm.)
Amok, leverwrevel, koma. (Hol.)
Lepel? Nee kok, een LEPEL? (Hol.)
Neder sit wort; trow tis reden. (Hol.)
Suce ses ecus. (Fra.)
Gnag snedrev i Verdens Gang. (Nor.)
Grav ned den varg. (Nor.)
Renner dit tid renner. (Nor.)
Vil død liv? (Nor.)
Salta o acor e roca o atlas. (Port.)
Anotaram a maratona. (Port.)
Oli syöppöys ilo! (Fin.)
Aroz al abad daba la zora. (Ísp.)
Esse malam tenet is, si tenet malam esse. (Lat.)

Esse non sulas saluos non esse. (Lat.)

Acati mon nom Itaca. (Kat.)

Stop? On? Ara no pots! (Kat.)

2. 2. 1. 4. 2. 2. Eklemeli Palindromlar

Bir kelimenin diğereine eklenerek tamamlanmasıyla meydana gelmiş cümlelerin oluşturduğu palindromlardır. Bir nevi ulamanın yapıldığı bu tür cümlelerde palindromlar birebir eşleştirmeli palindromlara nisbetle daha çok dikkat gerektirmektedir.

Türkçede Eklemeli Palindromlar:

Adamla çene çalma da.

Al kasada sakla.

Al kokla.

Al Pakize bezi kapla.

Al yarısını sırayla.

Al ye Hüseyin, niye Süheyla?.

Alışır o sana, sor Işıl'a.

Ali, tanışın: Atila.

Altan, attan atla.

Anastas keten etek satsana.

Ara piller eder elli para.

Arap kara Murat atar umarak para

Arazi küçük, iz ara.

Aslan Ali ile Veli ilan alsa

At, sahibi gibi hasta.

Ayla'da mı madalya.

Ayol abla, keten etek al baloya.

Ayşen, ıslak kalsın eşya.

Az al yahu bu haylaza

Çiğ iç.

Emre ve kıza yazık, everme.

En iyi meşe beşe mi yine?

Er işi pilavı vali pişire.

Ey Edip, Adana'da pide ye.

Ey iyi ruh, Huri'yi ye.

Ey kekeme, kek ye

Firar eder Arif.

*Işıklar arar alkışı.
İbrahim kek mi harbi?
İlaç iç Ali.
Kaba Talat'a bak.
Kaç lan alçak.
Kalsın o don ıslak.
Kasaya mal koyana yoklama yasak.
Katır da radarı tak.
Kayışı yak.
Keçini çek.
Kıza yazık.
Kim o komik?
Koyunu yok.
Lale, Gül'ü gel al.
Madara kaymakam, niçin makam yakar adam.
Mağara daha dar ağam.
Ne bedenim azami, ne de ben.
Nine, şu resim ise Ruşen'in.
Nitelikli iş iletin, nitel işi ilk iletin.
Para hazır ama Rıza harap
Pay ederek iki kerede yap.
Rakı çıkar.
Rıza, Haluk okula hazır.
Şeşü dü mü? Dü şeş.
Tasarıda radar adı rasat.
Tasla kepek al sat.
Taş at.
Teli ellerime demir elle ilet.
Uğur motora sar o tomruğu.
Yok, adını da koy.
Zam tutmaz.
Zamlı tas neden satılmaz.
Zarar az.
Zayıfı yaz.
Zeki, kirazı seven ışık kışın eve sızar iki kez.*

Yabancı Dillerde Eklemeli Palindromlar

A base do teto desaba. (Port.)

A ca la Lola, laca. (Kat.)
A morte do galo no lago de Troma. (Port.)
A tal pal, sellater, retalles la plata. (Kat.)
Ada la vol ovalada. (Kat.)
Ado, panev vena poda. (Çek.)
Ai, Roine saattaa senioria. (Fin.)
All in all, its stil a nilla. (Íng.)
As palindrom words no ons droe mord ni lapsa. (Íng.)
Asi revelara su amada dama usar aleve risa. (Ísp.)
Atleetti alas Tonin otsalaitteelta! (Fin.)
Ausa vele regno congere leva sua. (Lat.)
Ave o diva Maria, iram avido, Eva. (Lat.)
Bazel dopadne jenda podle zab. (Çek.)
Bude zastavovat saze dub. (Çek.)
Ce repere Perec. (Fra.)
Cena za maso-osa, mazanec. (Çek.)
Ceni rvave me vavrinec. (Çek.)
Das i von Novi Sad. (Alm.)
Deepes on timespace-caps emit no speed. (Íng.)
Die met Nasser danste is iets; 'n adressante, meid! (Alm.)
Drawn, I sit; serene rest is inward. (Íng.)
Du grusome logos, o golem, o sur gud. (Nor.)
Eine true Familie bei Lima feuerte nie. (Alm.)
Elle difama ma fidelle. (Fra.)
En giro torte sol ciclos et rotor igne. (Lat.)
Er is geen ene eg, sire. (Hol.)
Falte die Nixe-Doktor h. c. sei sie (Schrotkodex!) – in Ei, Detlaf. (Alm.)
Gad nee, poezie...! Zei ze op een dag. (Hol.)
Ibis inanis, ibi. (Lat.)
Klo frigir folk. (Nor.)
Lavan esa base naval. (Ísp.)
Made rot laggard yada – a day, drag gal tor ed Am. (Íng.)
Mane tace rixe, si vis exire catenam. (Lat.)
Mooi dit idioom. (Hol.)
Nes edu ded-u desu. (Rus.)
Nie reihe, Traktorei, die Rotkarte hier ein. (Alm.)
Nora bedroog, o so goor, de baron. (Hol.)
Nuuka taatto otaa takuun. (Fin.)
Otsarivissä pässivirasto. (Fin.)

Peso jous i suo, Josep. (Kat.)
Rado goni k umu-kino, Godar. (Rus.)
Rekursivt vis ruker. (Nor.)
Reter e rever para prever e reter. (Port.)
Roc, anam a Manacor. (Kat.)
Roma me tem amor. (Port.)
Roza las alas al azor. (İsp.)
Se brutal o no la turbes. (İsp.)
Seco de raiva coloco no colo caviar e doces. (Port.)
Sete sone en nos etos. (Fra.)
Skal varg ete gravlaks. (Nor.)
Steeds in ere, heren, is de ets. (Hol.)
Sulapesussa hassu sepalus. (Fin.)
Ta bile celebra, barbe, le celibat. (Fra.)
Tell unix i nullet. (Nor.)
U sarkazm u bab-um za krasu. (Rus.)
Un drole de lord nu. (Fra.)
Voznik u sala-sukin zov! (Rus.)
Zapato roto, rota paz. (İsp.)

2. 2. 1. 5. BİR DEN FAZLA CÜMLE DEN OLUŞ AN SES ESAS LI PAL İNDROMLAR

Birden fazla cümle nin kullanılmasıyla oluşturulan palindromlardır. Bu tür palindromlarda ilk cümle nin ilk kelimesiyle, son cümle nin son kelimesi arasında palindromik bir durum söz konusudur ve bu durum uç noktalardan merkeze doğru böylece devam eder. Nitekim bu maddenin sonunda bulunan İngilizce bir şiir ile Almanca bir paragraf bu yöntemle yazılmıştır. Ayrıca ünlü Fransız yazar Georges Perec'in 5000 kelimedenden oluşan yaklaşık üç sayfalık palindromu için de meraklı kişiler <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=le+grand+palindrome> internet adresine bakabilirler.

Türkçede Birden Fazla Cümleden Oluş an Palindromlar:

A hasta sen anlat, panele gelen aptal nane satsa ha?
Aç raporunu koy, okunur o parça.
Adnan İsa bak, en iyi ve az eczane, ev ve en az cezaevi yine Kabasınan da.
Al Azmi, imzala.
Al kasada sakla
Al kazık çak karaya, kayarak kaç kızakla.
Al kazık çak karaya, kayarak kaç kızakla.
Al Pakize bezi kapla.

*Al yarısını sırayla.
Alışır o sana, sor Işıl'a.
Alna pasta at sapanla.
Ana, Naci Dede ne dedi Canan'a?
Anastas, alo, kutu kola satsana!
E neredeyiz, meridyen neydi Remziye, dere ne?
İtti mi, kim itti?
Kalas yok, kütük koy salak.
Katla enine, al tak.
Keçin ileridedir, elini çek.
Kesti geveze, tez eve gitsek.
Koyma Vahit, teyp yetti, havam yok.
Nedret, on iki kereli bordro bilerek iki noterden.
O zaman al tak, katlanmaz o.
Rulo kış operasyonun oysa, repo şık olur.
Ulu eli milatlık anam, az namazlık zaman ara, namaz kıl zaman zaman, akıl talim ile ulu.
Zam yok, rey iyi, grev vergiyi yer, koymaz.
Zaman yorar akıl kahreder haklı karar oynamaz
Zamki çok, o çıkmaz.
Zira bittik; seni vergi grevin eskitti, bariz.*

Yabancı Dillerde Birden Fazla Cümleden Oluşan Palindromlar:

*Elli, Esa, ei valita tosi soturipiru. Tosi sotatila vie aseille. (Fin.)
Signa te, signa! Temere me tangis et angis. (Lat.)
Trace l'inégal palindrome. Neige. Bagatelle, dira Hercule. Le brut repentir, cet écrit né Pécé.
L'arc lu pèse trop, lis à vice-versa. Perte. Cerise D... Désire ce trépas rêve: Ci va! S'il porte, sépulcral,
ce repentir, cet écrit ne perturbe le lucre: Haridelle, ta gabegie ne mord ni la plage ni l'ecart. (Fra.)
Märk stupid abrakadabra: ur fin ränsel lyfta rappa japaner samma mimosa som I mammass rena
pajapparatt fylles när ni fruar bada karbad i putskräm. (Ísv.)*

İngilizce bir şiir

*Twas brillig, and the slithy toves
Did gyre and gimble in the wabe
All mimsy were the borogoves
And the mome raths outgrabe
Ebagrtuo shtar emom eht dna
Sevogorob eht erew ysmim lla*

*Ebaw eht ni elbmig dna eryg did
Sevot yhtils eht dna ,gillirb sawt. (İng.)*

Almanca bir paragraf

Mut negierend erneuert Reden u.a. Leid. Neben legerem Mut stahl euer Geist Reize der Natur. Bereuet! Ehe Streit um andere Elegien tobt, siegt im Nebel Reue. Die liebe, güldne, gute Reue trägt belegbar edle Genies netter. Seid eine Hure, seid nett! Erlesenes ordnete begehrender Rentner Nepp. Arretierte tötete Gas, ein Eid nie. Neide nie die Nase! Hohn erhob seine Gene. Ja, jetzt ehre banale Redner roh! Rette nun mit Geist ihre Reue: Treuere Tiere retten ohne Lohn edle Helden (u.a. Jandl). Ohne Ruhe gärt's nun. Egal! Presseredner, höre her: Rede tönend, lüge! Reue? Nein! Eherne Reize bewegen diese Reue. Toren liehen Rat. O Genie, der eigene Geistkram redete im Eid es um Sold nur vital. Er lieh nur eure Hast. Röte bei Wein lieh nur unsere Hass-Ode. Protein lieh Geist im Koma mit edlem Reiz an Reden regierender Redner. Roh dient im Nebenamt Kram mit Reis samt Reizen Amors nun eben. Diese Nöte! Tiefe geniert sie. Greuel hat seine Reize: Greuel am Sarg mit Biertrunk - Nur Pose? Nur Rede? Geist legerer Heere? Dein Leser im Grab einer Oma neben uns sah nie bei Leid adretter, relativ agiler Ableger Elan. Aber es nutzt und labt. Manien, Unheil, Sex, es lieh nun ein Amt! Bald nutzt unsere banale, regelbare Liga vitaler Retter, da die Liebe in Hass nun eben "Amore" nie barg, mir Esel. Niedere Ehre regelt Siege der "Rune" so. Prunk nur treibt im Gras mal euer Geziere. Nie stahl euer Geist reine, gefeite Töne. Seid neben uns! Romane ziert massiert im Markt man eben mit Neid horrender Redneri gerne. Der Nazi, er meldet im Amok mit "Siegheil" nie Torpedos. Sah er es, nur Unheil nie? Wie betört sah er euer Unheil relativ rund. Los, Muse, die Miete der Marktsiege negiere, dein Ego tarne! Heil Nero! Teuere, seidne Gewebe zieren Rehe nie. Neuere güldne Nöte der Rehe röhrender Esser plagen uns träge Huren hold. Naja! Unedle Helden holen honettere Reiter. Euer teurerer Hit siegt im Nu netter; horrender Elan aber hetzte. Ja, jene Genies bohren Hohes an. Ei, Deine, die "nein", die "nie" sagte, tötet Reiter, Rappen, Rentner, Redner. Hege betend Rosen! Esel retten diese Ruhe nie, dies retten seine Gelder! Abgelebt gärt eure Tugendlüge bei Leid. Euer Leben mit Geist bot Neige, Leere. DNA mutiert! Sehet euere Brut an. Rede ziert sie. Greuel hat stumme Regeln - eben! Die Laune der treuen Redner: Eigentum. (Alm.)

2. 2. 2. HECE ESASINA DAYANAN PALİNDROMLAR

Hecelerin gruplaşarak aynı sırayı düzden ve tersten koruyarak tekrarlanmasıyla oluşan palindromlardır. Örnek olarak “**Melike bir kelime**” ifadesi düzden (*me→li→ke→bir→ke→li→me*) ve tersten (*me←li←ke←bir←ke←li←me*) aynı hecelerin tekrarlanmasıyla oluşmuştur.

“**Gülcan, Aynur, Taner, Nurgül, Meliha, Ercan**” gibi kişi isimleri, “**başa baş, dış dış, vay vay, tüh tüh**” gibi ikilemeler ve “**çıtçıt, fırfır, gırgır, fısfsıs, cıvcıv, pırpır, dırdır**” gibi kalıplaşmış isimler de bu duruma örnek sayılabilir.

Türkçede Hece Esasına Dayanan Palindromlar

Aday çok daya
Ayak yaka
Beyler, nerde riyakâr yari denerler, bey?
Dergi hep gider
Durmuyor musun, sunmuyor mudur?
Hırka kahır
Kantar Tarkan
Katı tka
Kesir sirke
Kredi direk
Makas kasma
Masal salma
Medine nedime
Pekmez, şiş yedi diye şişmez pek.
Rosto Toros
Saat atsa
Sakal kalsa
Sakar git Kars'a
Saraya üç yarasa
Talas'a beş salata
Tıpır pırtı
Vaha hava
Yalaka kalaya
Yazmaya yama yaz
Yedi çiçekçi diye
Yeni de, dinamiti bitti mi Nadide, niye?
Yeter Birol, rol biter, ye.
Yıka kayı
Zamana namaza

Yabancı Dillerde Hece Esasına Dayanan Palindromlar

Wer da? Kadaver? (Alm.)
Tätowieren viren wie tote. (Alm.)
Hindugestylt gehst du hin. (Alm.)
Fern ufo sah sapho ufern. (Alm.)
Galilei fand infantile liga. (Alm.)

2. 2. 3. KELİME ESASINA DAYANAN PALİNDROMLAR

Kelimelerin bir grup oluşturarak aynı sırayı düzden ve tersten koruyup tekrarlanmasıyla oluşan palindromlardır. Örnek olarak Türk şarkıcı Kayahan'ın "Allah'im neydi günahım, günahım neydi Allah'im" sözleri gösterilebilir. Çünkü bu sözler düzden (Allah'im → neydi → günahım, → günahım → neydi → Allah'im) ve tersten (Allah'im ← neydi ← günahım, ← günahım ← neydi ← Allah'im) aynı kelimelerin tekrarlanmasıyla oluşmuştur.

Ayrıca XIV. asrın son yarısında yaşamış Türk şairi **Nesimî**'nin aşağıdaki şiiri de bu tür yazılmış bir palindrom örneğidir (Ayan, 1990:256-257):

*Nûşîn lebinin la'li, la'li lebinin nûşîn,
Şîrîn severim cândan, cândan severim şîrîn.
Hûrî yüzünü görse görse yüzünü hûrî
Miskîn olur ol hayrân hayrân olur ol miskîn
Tûbâ kadini yârin yârin kadini Tûba
Temkîn kılarım cândan cândan kılarım temkîn
Hüsnün tutar âfâkı âfâkı tutar hüsnün
Tahsîn idedir hurşîd hurşîd idedir tahsîn
Devr-i kameri yüzün yüzün kameri devrin
Pür-çîn girih-i zülfün zülfün girih-i pür-çîn
Koçmuş belini her dem her dem belini koçmuş
Zerrîn-i kemer nâzik nâzik kemer-i zerrîn
Şâhâ yüzünüz ayı ayı yüzünüz şâhâ
Rengîn çü gül-i ahmer ahmer çü gül-i rengîn
Her kim yüzünü görmez görmez yüzünü her kim
Çendîn çeker ol hicrân hicrân çeker ol çendîn
Buldu Nesimî valsı valsı Nesimî buldu
Üstün kamudan sözü sözü kamudan üstün*

Türkçede Kelime Esasına Dayanan Palindromlar

*Müdür müdür müdür?
Para, para, para!
Güle güle!*

Yabancı Dillerde Kelime Esasına Dayanan Palindromlar

*You can cage a swallow can't you but you can't swallow a cage can you?(İng.)
"Son I am able," she said though you scare me." "Watch," said I "beloved," I said "watch me scare
you though." said she, "able am I, Son." (İng.)
Fall leaves, leaves fall (İng.)*

Sum summus mus. (Lat.)

2. 3. GÖRÜNÜMÜ BAKIMINDAN DİL PALİNDROMLARI

2. 3. 1. HARFLERİN GÖRÜNÜMÜNE GÖRE PALİNDROMLAR

“Baş aşağı çevrildiğinde, bir aynadan yansıtıldığında ya da cam gibi saydam bir cisme yazılıp arkadan bakıldığında okunabilen palindromlar” tarifinden hareketle bir harfin görüntüsünün de palindrom oluşturabileceğini söyleyebiliriz. Sözcüğü “A” ünlüsü bir aynadan yansıtıldığında ya da saydam bir cisme yazılıp arkadan bakıldığında yine “A” şeklinde görülür. Fakat baş aşağı çevrildiğinde bize farklı bir şekil olan “V” görüntüsünü verir. Öyleyse bir başka ünlü olan Türkçedeki “O” zamirinin her yönden tam bir palindrom olduğunu belirtmemiz gerekir.

Harflerini tersten yazdığımızda aynı şekli veren kelimelerin oluşturduğu palindromlardır. “MUM”, “ATA” ve “AMA” gibi kelimelere baktığımızda bunların tersinin de “M-U-M”, “A-T-A” ve “A-M-A” olduğunu görmekteyiz.

Bir alfabedeki bütün harfler dizilişine veya gruplanışına göre dil bakımından bir palindromda yer alabilirken; ancak bunların bazılarının görünüm bakımından palindromlarda kullanılabilirliği görülmektedir. Örnek vermek gerekirse Latin alfabesindeki “A, H, I, İ, M, O, Ö, T, U, Ü, V, Y, ı, i, l” harfleri; Kiril alfabesindeki “I, İ, A, Ж, M, H, O, П, T, Ф, X, Ш, Y, Ы, Э, ж, м, н, о, п, т, ф, х, ш, і, ї, ъ, ы, ь, ѿ” harfleri veya Yunan alfabesindeki “A, Δ, H, Θ, I, Λ, M, Ξ, O, Π, T, Y, Φ, X, Ψ, Ω, Ī, Ÿ, θ, ψ, ο” harfleri sayılabilir.

2. 3. 2. RAKAMLARIN YAZILIŞINA GÖRE PALİNDROMLAR

Rakamları tersten yazdığımızda aynı şekli veren sayıların oluşturduğu palindromlardır. Fakat tersten de aynı şekli veren “0” ve “8” rakamlarından başka rakam olmadığından, bu durumla ilgili örnekler diğerlerinden biraz daha sınırlı kalmaktadır: 8008, 88088, 8008008... Çünkü “4, 5, 7” rakamları tersten bakıldığında “4, 5, 7” gibi şekillerle karşılaşmaktadır. Yalnızca “0” ve “8” rakamları tersten bakıldığında da aynı şekilde karşımıza çıkar. Mesela “8008” sayısı tersten düşünüldüğünde ya da bir cama yazılıp arkadan okunduğunda da aynı şekildedir. Öyleyse “0” rakamının Türkçedeki “O” zamiri gibi her yönden tam bir palindrom olduğunu da söyleyebiliriz.

3. SONUÇ

Bir sayı, bir beste, bir fotoğraf, bir hece, bir kelime, bir deyim ya da bir cümle şeklinde olan palindromlar dil için düşünüldüğünde bir kelime oyunu sayılabilir ve pek çok dilde olduğu gibi Türkçede de örneklerine rastlanır. Biçim bakımından ele alındığında ses ses, hece hece ya da kelime kelime

oluşturulan palindromların düzden ve tersten aynı ifadeyi ortaya koyduğu; bu ifadelerin bazen anlamlı cümleler, bazen de anlamsız kelime yığımları meydana getirdiği görölmektedir.

Yapılış yönünden “birebir eşlemeli” ya da “eklemeli” olarak görölen palindromlarda esas unsur; palindrom bir bütün olarak anlamlı bir cümle ya da bir kelime olmasa bile, fonetik olarak düzden ve tersten aynı ses değerlerini vermesidir.

Palindromlar; İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Latince, Yunanca, Arapça, Farsça, Çince, Japonca gibi dillerin yanı sıra sondan eklemeli bir dil olan Türkçede de aktif olarak görölmekte ve her geçen gün örneklerinin sayısı artmaktadır.

4. KISALTMALAR

Alm.: Almanca	İta.: İtalyanca
Çek.: Çekçe	Kat.: Katalanca
Fin.: Fince	Lat.: Latince
Fra.: Fransızca	Nor.: Norveççe
Hol.: Hollandaca	Port.: Portekizce
İng.: İngilizce	Rus.: Rusça
İsp.: İspanyolca	Slvk: Slovakça
İsv.: İsveççe	

5 .KAYNAKÇA

5. 1. Kitaplar

Alsaç, Üstün (1992), Anastas Mum Satsana (Anagramlar, Poligromlar ile Başka Dil ve Sözcük Oyunları Üstüne Denemeler), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Ayan, Hüseyin (1990), Nesimî Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara.

EA: Encyclopedia Americana International Edition (2004), Scholastic Library Publishing, (Birinci Baskı: 1829), Cilt: 21, Danbury, Connecticut.

ML: Meydan-Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi (1969), Meydan Yayınevi, Cilt: 9, İstanbul.

Onions, C.T. (1978), The Oxford Dictionary of English Etymology, Oxford University Press, Oxford.

5. 2. İnternet Kaynakları ve Kısaltmalar

[at]: http://www.alatoran.org/Jurnal_2004_2/jurnal_2004_2_04_2.html

[db]: <http://divadeiwob.blogspot.com/2005/11/salamandrina.html>

[pd]: <http://palindromeoftheday.blogspot.com/>

[wk]: <http://tr.wikipedia.org/wiki/Palindrom>

http://en.wikipedia.org/wiki/Sator_Arepa_Tenet_Opera_Rotas

<http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?id=1643438>

<http://www.bilgisozluk.com/sozluk.asp?b=palindrome>

<http://www.jps.at/palindromes/german/GCD.html>

<http://www.jps.at/palindromes/index.html>

<http://www.palindromelist.com/longest.htm>